

OEKRAÏNECRISIS

Buitenlandexpert Rob de Wijk probeert de frustratie van de Russen te begrijpen

‘Europa krijgt een ongewenste stoomcursus machtspolitiek’

Door **JEROEN ZUALLAERT**

Nee, Rusland maakt zich niet klaar voor een grootschalige invasie. Maar tegelijk is het risico op misverstanden groot. Buitenlandexpert Rob de Wijk laat zijn licht schijnen over de Oekraïense kwestie. ‘Het gevaar dat er bij een conflict kernwapens worden inzet, is vandaag groter dan ooit.’

Zijn de Russen in aantocht? Wie de beelden ziet van eindeloze treinkonvoien die met tanks, artillerie en soldaten door de Russische toendra denderen, zou kunnen denken dat een Russische inval ophanden is. Meer dan honderdduizend Russische soldaten zijn ondertussen aan de Oekraïense grens gelegerd. Vaak hebben ze duizenden kilometers afgelegd vanuit het verre Siberië. In verschillende Europese hoofdsteden zorgen die troepenbewegingen voor strak gespannen zenuwen.

Maar hoogleraar internationale betrekkingen Rob de Wijk (Universiteit van Leiden) is voorlopig niet onder de indruk. ‘Het ziet er misschien imposant uit, maar het is onvoldoende voor een invasie. In Afghanistan, dat qua oppervlakte vergelijkbaar is met Oekraïne, had de NAVO 125.000 manschappen, en dat was niet bepaald een succes. Voor een bezetting van Oekraïne heeft Rusland er meer dan 400.000 nodig. Daar zijn ze momenteel nog ver van verwijderd.’ De Wijk wijst er ook op dat de Russische troepenopbouw bijzonder opzichtig oogt: ‘Het is nadrukkelijk de bedoeling dat we dat allemaal zien en ons zorgen maken. De Russen zouden bij wijze van spreken de satellietbeelden opsturen om zeker te zijn dat we exact zien wat ze aan het doen zijn.’

ROB DE WIJK:
‘De eisen van Rusland zijn onaanvaardbaar, maar in hun geval zou ik hetzelfde eisen.’

‘Biden heeft veel kritiek gekregen omdat hij over de verdeeldheid binnen Europa heeft gesproken, maar eigenlijk was dat heel slim.’

De Wijk weet waarover hij spreekt. Als directeur van het The Hague Centre for Strategic Studies reist hij geregeld naar Moskou, waar hij vriendschappelijke banden onderhoudt met het kruim der Russische strategische denkers. Bij die besprekingen durven zowel Russen als Europeanen forse uitspraken te doen. ‘Al dat geklaag over hoe de NAVO Rusland omsingelt, hoor ik al jaren’, vertelt hij met een glimlach. ‘De Russen zijn bijzonder consequent in hun grieven en hun eisen. Het is duidelijk dat ze niet tevreden zijn met de manier waarop veiligheid georganiseerd is in Europa. Het is ook volslagen helder dat het Westen daar al die jaren geen oor voor heeft gehad en dat het dus ooit tot een explosie moest komen. Tegelijk ben ik verbaasd dat de Russen hun eisen zodanig formuleren dat ze totaal onaanvaardbaar zijn. Het is natuurlijk ondenkbaar dat de NAVO plechtig zal beloven dat Oekraïne en Georgië geen lid mogen worden.’

Hoe verklaart u die toon?

ROB DE WIJK: Er zit een vreemde tegenspraak in de manier waarop het Russische regime over ons denkt. Sergej Lavrov, de Russische minister van Buitenlandse Zaken, heeft vorig jaar een artikel geschreven waarin hij het Westen een poel van verderf noemt, vol zwakkelingen die enkel homoseksuele propaganda exporteren. Maar tegelijk vinden ze ons buitengewoon agressief. Dat is natuurlijk een enorme contradictie, want als je decadent bent, geef je nergens om en ben je dus ook niet agressief. Ik ken heel wat Russische buitenlandadviseurs als redelijke mensen en toch zijn ze allemaal doordrongen van die gedachte.

Waarom denken ze zo?

DE WIJK: Omdat Rusland een autocratische

geregeerde staat is, zien ze het democratische proces als een teken van zwakte. Democratie is ook gewoon een rommelig proces. (*grinnikt*) Als je een debat in de Nederlandse Tweede Kamer ziet, zou je kunnen denken dat dit land op de rand van de afgrond staat. Maar na al dat gerommel komt er uiteindelijk een besluit en wordt er bestuurd. En doorgaans een stuk beter dan in Rusland.

Hebben de Russen ongelijk om ons als zwak te beschouwen?

DE WIJK: Dat is een klassieke misrekening die al heel lang meegaat. Osama Bin Laden maakte opmerkelijk genoeg dezelfde veronderstelling. Uit de documenten die we na zijn dood hebben bestudeerd, bleek dat hij er oprecht van overtuigd was dat het Westen een decadent zootje was dat niet bereid was om te vechten. Hij dacht echt dat het Wes-

ten zich na de aanslagen van 11 september onmiddellijk uit het Midden-Oosten zou terugtrekken. Dat pakte wel even anders uit. Ik beweer niet dat de oorlogen in Afghanistan en Irak een goed idee waren, maar het punt is dat het Westen wel degelijk heeft teruggeslagen.

China en Rusland zien ons ook echt als één blok. Ze vinden ons zwak en gedegeneerd, maar tegelijk ergeren ze zich aan de uitbreiding van de NAVO en aan de militaire interventies in Libië, Irak en Afghanistan. Ze zien wel dat die meestal weinig succes brengen, maar ze stellen vooral vast dat ze toch plaatsgrijpen. Waarom zouden ze dan niet tegen hen gebruikt kunnen worden?

Het idee dat de NAVO zich klaar maakt om Rusland binnen te vallen, vinden wij in het Westen lachwekkend.

DE WIJK: Dat is het ook. De Franse president Emmanuel Macron heeft de NAVO in 2019 nog hersendood verklaard. Donald Trump vond de NAVO overbodig en wilde haar afschaffen. Maar als je Russische leiders hoort spreken, denk je dat er een derde wereldoorlog aankomt. Honderden keren heb ik hun al uitgelegd dat we onze legers zowat hebben afgeschaft en nauwelijks nog een militaire operatie opgezet krijgen, maar ze willen het niet geloven. Het heeft er ook mee te maken dat Rusland een heel traditionele benadering heeft van veiligheid. Rusland ziet veiligheid als territoriale integriteit, terwijl Europa in termen van humanitaire veiligheid denkt. Daarom doen wij vooral vredesmissies en humanitaire interventies en zijn we het niet meer gewoon om territorium te verdedigen. Onze krijgsmachten zijn zo gestructureerd dat ze geen echte defensieve taken uitvoeren. Rusland doet geen vredesmissies. Toen er in 2000 onrust was in Tsjetsjenië, hebben ze Grozny helemaal platgegooid. Tijdens de Russische interventie in Syrië zag je dat dat nog steeds hun aanpak is.

Maakt u zich zorgen over de manier waarop de Russen over de NAVO spreken?

DE WIJK: (*knikt*) Het vergroot de kans op misverstanden. De Amerikanen hebben begrepen dat erover praten niet werkt. Het is wat mijn Russische collega's me altijd vertellen: Rusland is enkel ontvankelijk voor botte militaire macht.

Vindt u dat Rusland een punt heeft met zijn eisen?

DE WIJK: De eisen die Rusland formuleert, zijn onaanvaardbaar. Maar in hun geval zou ik waarschijnlijk hetzelfde eisen. Ik begrijp volledig dat Poetin zich kapot ergert aan bepaalde stappen die de NAVO heeft genomen. Het is natuurlijk allemaal verkeerd gegaan in de jaren 1990, toen we Rusland niet wilden opnemen in de veiligheidsarchitectuur van Europa. Maar je kunt de klok niet terugdraaien.

We slagen er al dertig jaar niet in om Rusland een plaats te geven in het Europese veiligheidsbeleid. Hoe komt dat?

DE WIJK: De grootste fout die we in het Westen maken, is dat we niet proberen te begrijpen waar die frustratie vandaan komt. Als we de Russen als tegenstanders zien, hebben we de plicht om

ons in hen te verdiepen. Het is een typische fout van het Westen om dat niet te doen. We hebben ons in de jaren 2000 ook nooit verdiept in de taliban of de Irakezen. We dachten dat we konden binnenvallen, democratie stichten en weer vertrekken. Zo werkt het dus niet. Omdat we zolang zo machtig zijn geweest, hebben we de neiging verloren om naar anderen te luisteren. Dat is niet helemaal onlogisch. Als mijn buurman twee meter groot is en een meter breed, met spierballen waardoor hij nauwelijks door de voordeur kan, ga ik ook beleefd luisteren naar wat hij te zeggen heeft. En die buurman heeft niet noodzakelijk zin om te luisteren wat er op mijn lever ligt. Als ik hem wil raken, zal ik dus stiekem zijn vuilnisbakken moeten omkieperen, of mollen in zijn tuin uitzetten, in de hoop dat hij mij met rust laat. (*grijnst*)

Voorlopig geven Europa en Amerika niet echt de indruk dat ze aan Rusland willen toegeven.

DE WIJK: Dat is de grote verdienste van Joe Biden. Hij is erin geslaagd om de aandacht van die onredelijke Russische eisen weg te trekken en het debat enkel over Oekraïne te laten gaan. Hij heeft gedaan alsof een Russische interventie ophanden was. Hij heeft het Amerikaanse ambassade-personeel zelfs teruggetrokken. (*grinnikt*) Alsof Rusland de taliban is, die alle westerlingen de keel oversnijden als ze binnenvallen.

Eigenlijk heeft Biden de Russen uitgedaagd?

DE WIJK: Inderdaad. Hij heeft hen gewenkt: toon maar eens wat jullie durven. Biden heeft veel kritiek gekregen omdat hij over de verdeeldheid binnen Europa heeft gesproken, maar eigenlijk was dat heel slim. Dankzij Bidens uitspraken zijn alle Europese hoofdsteden beginnen te roepen dat ze honderd procent achter hem staan. Dat zijn beloftes waaraan hij hen later kan herinneren.

Neemt hij op die manier geen enorm risico?

DE WIJK: Wat kan hij anders doen? Biden kan de Europeanen niet laten zitten. Niet alleen omdat Rusland hem aanspreekt als de leider van de NAVO, maar vooral omdat China ook meekijkt. Als Biden er niet in slaagt om Europa te verdedigen, gaat Xi Jinping onmiddellijk doorpakken met Taiwan.

Vindt u het een probleem dat de Europese Commissie in dit conflict momenteel geen rol speelt?

DE WIJK: Nee. Ik zou de Europese Unie aanraden hier zolang mogelijk buiten te blijven. De Russische eisen zijn gericht aan Amerika en de NAVO, niet aan de Europese Unie. De EU komt pas aan zet als er sancties zouden komen.

Gelooft u dat Europese sancties zin hebben?

Russische officials beweren altijd dat Rusland die sancties niet voelt.

DE WIJK: Natuurlijk voelen ze die wel. Er zijn ook wel positieve effecten voor Rusland. Door de sancties maakt Rusland tegenwoordig Nederlandse kazen en zijn ze de grootste graanexporteur ter wereld. Maar als je kijkt welke sancties er nu op tafel liggen, zal Rusland wel even nadenken. Amerika overweegt om de import van geavanceerde halfgeleiders naar Rusland stil te leggen. Dat is, wat sancties betreft, echt de nucleaire optie. Rusland maakt zelf geen geavanceerde halfgeleiders en via China zullen ze er niet aan komen. Zonder halfgeleiders kan Rusland geen enkel geavanceerd systeem meer maken, want ze hebben er de computerchips niet voor. In China hebben die sancties een enorme impact gehad. Huawei slaagt er vandaag niet meer in om een toestel op de markt te brengen dat up-to-date is. Aanvankelijk werd voorspeld dat de Chinese economie de Amerikaanse in 2029 zou inhalen. Die voorspelling is nu bijgesteld naar 2033.

ROB DE WIJK
 → 1954 geboren in Dordrecht
 → 1977 journalist voor VPRO en de Volkskrant
 → 1989 promoveert met een proefschrift over de NAVO. Begint bij het Nederlandse ministerie van Defensie
 → Hoogleraar internationale betrekkingen aan de Nederlandse Defensie Academie (1999-2008) en aan de Universiteit Leiden (2000-heden)
 → 2007 directeur van het Den Haag Centrum voor Strategische Studies
 → Auteur van o.a. *Machtspolitiek* (2014), *De nieuwe revolutionaire golf* (2016), *De nieuwe wereldorde* (2019), *De slag om Europa* (2021)

‘Natuurlijk moeten onze legers niet stoppen met humanitaire missies, maar nu en dan heb je ook eens een Patriotraket nodig.’

Vindt u dat Europa met één stem spreekt? De Italiaanse premier Mario Draghi organiseerde vorige week een gesprek tussen Poetin en Italiaanse bedrijfsleiders.

DE WIJK: We zitten niet echt op één lijn. Dat is problematisch, maar het is nu eenmaal zo. Europa bestaat uit soevereine staten met eigen belangen. Uiteindelijk trekt iedereen wel aan hetzelfde zeel. Dat geldt ook voor Duitsland. Ik vind het problematisch dat Duitsland zich onttrekt aan het leveren van wapens aan de Oekraïners – voor de eenheid van de NAVO is dat een probleem. Maar ook hier geldt dat Duitsland zich finaal wel schikt. Als er een conflict uitbreekt, denkt Duitsland niet meer aan Nord Stream 2.

Vindt u het een goed idee om wapens te leveren aan Oekraïne?

DE WIJK: Het dient als afschrikking. Rusland denkt louter in termen van militaire macht. Je moet de prijs van een interventie zo hoog mogelijk maken.

Is Rusland onder de indruk van wat Europa en Amerika momenteel aanbrenghen?

DE WIJK: Ik denk dat ze onder de indruk zijn van het feit dat we Javelinraketten hebben geleverd. Ook de anti-tankwapens zullen de prijs van een interventie opdrijven.

Bestaat zo niet het risico dat we in een conflict sukkelen?

DE WIJK: Zeker, maar ook dat is natuurlijk een vorm van afschrikking. (*zucht*) Dat hoort er nu eenmaal bij. Als je daar niet tegen kunt, kun je de deur voor een interventie evengoed helemaal openzetten. Dat is het voornaamste Europese probleem: wij vinden oorlog iets voor primitieve landen. Wij willen het oplossen met praten. Maar daar is het ►

HBvLpodcast

NIEUW

Maandelijks
nieuwe
afleveringen!

DADER TAPES

DEZE WEEK

RAMPENPLAN

10 GROOTSTE LIMBURGERS

VAN MOORD TOT VERDICT

Ontdek onze nieuwe podcasts

LUISTER GRATIS MEE!

Onze redactie pakt uit met een hele resem nieuwe podcasts! Leer meer over **De Tien Grootste Limburgers**. Blijf elke week op de hoogte van het belangrijkste nieuws uit de provincie met onze podcast **Deze Week**. Beluister de tragische getuigenissen over Limburgs zwaarste rampen in **Het Rampenplan**. En zet je op het puntje van je stoel met onze true crime-klassieker **Van Moord tot Verdicht** en de gloednieuwe reeks **De Dadertapes**.

Luister hier

Schrijf je in bij
de nieuwsbrief

ZO 13 — ZO 27 FEB 2022

ondertussen vijftien jaar te laat voor. We krijgen nu een ongewenste stoomcursus machtspolitiek en we leren dat er slechts twee instrumenten zijn: economisch en militair. Militaire capaciteiten hebben we bijna niet meer en aan het economische hebben we momenteel niets.

Wat moeten we hieruit leren?

DE WIJK: We moeten aanvaarden dat we onze legers moeten voorbereiden op collectieve defensie. Natuurlijk moeten we niet stoppen met humanitaire missies, maar nu en dan heb je ook eens een Patriotraket nodig. Je moet aanvaarden dat je spullen moet kopen die je hopelijk nooit hoeft te gebruiken. Ik word er ook niet vrolijk van, maar zo is de situatie nu eenmaal.

Wat moeten we Rusland aanbieden?

DE WIJK: We kunnen Moskou niet geven wat het wil, maar we kunnen wel vertrouwenwekkende maatregelen voorstellen om de verhoudingen te stabiliseren. Stof de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa af, waarvan Rusland deel uitmaakt. Communiceer open over militaire oefeningen en troepenverplaatsingen. Nodig waarnemers uit om de oefeningen te observeren. Bied Rusland aan om opnieuw over kernwapens en langeafstandsraketten te praten. Het is natuurlijk een enorme blunder geweest dat Trump in 2019 het INF-verdrag heeft opgezegd, dat Rusland en Amerika ervan weerhield om middellangeafstandsraketten te produceren.

Was het probleem niet dat Rusland zich niet aan het verdrag hield?

DE WIJK: O ja, ze schonden het voortdurend! Maar dat is geen reden om een akkoord op te zeggen. Zolang je een akkoord hebt, heb je een manier om hen onder druk te zetten. Nu hebben we niets meer en hebben we de spanning nodeloos opgevoerd door een wapenverdrag op te zeggen.

Lavrov heeft vorige week laten weten dat die vertrouwenwekkende maatregelen niet zullen volstaan.

DE WIJK: (*schatert*) Vindt u het gek? Natuurlijk moet hij dat zeggen! Eigenlijk was hij best gematigd in zijn reactie. Dat biedt de mogelijkheid om enkele diplomatieke vorderingen te maken.

Wat vindt u van het idee om Oekraïne tot neutraliteit te bewegen?

DE WIJK: Wij hebben het recht niet om te bepalen welke weg Oekraïne moet kiezen. Enkel Oekraïne kan zichzelf neutraal verklaren en dat zal het nooit doen. Het is een vorm van Europees wensdenken.

We zouden bijna vergeten dat Amerika en Rusland over kernwapens beschikken.

DE WIJK: (*knikt*) Het is eigenaardig dat kernwapenmogendheden elkaar openlijk naar het leven staan. Amerika en China, China en India, India en Pakistan, Amerika en Rusland vechten openlijk conflicten uit. Ik maak mij daar zorgen over. Je mag er niet aan denken dat het eens fout gaat.

Gelooft u dat Rusland bereid is om kernwapens in te zetten?

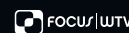
DE WIJK: Natuurlijk. Amerika trouwens ook. Het gevaar dat er bij een conflict kernwapens worden ingezet, is vandaag groter dan ooit. Als je een oorlog voert en je bent aan het verliezen, dan doe je dat gewoon. Waarom heb je ze anders? ●

20 JAAR CONCERT— GEBOUW

Vier mee! Met een wereldpremière van huisartiest Rosas, een prentenboek voor families en nieuwe videokunst van David Claerbout.

De Standaard

Info & tickets: +32 70 22 12 12
concertgebouw.be
In&Uit: 't Zand 34, Brugge

— CONCERT —
— GEBOUW —
— BRUGGE —